

Pellervon
taloustutkimus

Lausunto
8.10.2021

Pellervon taloustutkimus PTT:n lausunto Valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostolle
8.10.2021

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Teema: Maatalouden kannattavuus, maataloustulo ja kannattavuuden parantaminen

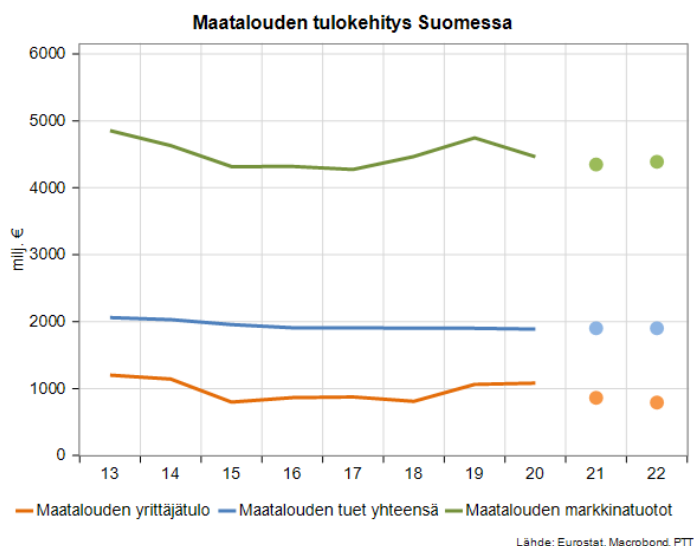
Valtion talousarvion vaikutukset maatalouden kannattavuuteen, maataloustuloon ja kannattavuuden parantamiseen ovat merkittävät erityisesti maatalouden EU:n rahoittamien ja kansallisten tukien kautta. On tärkeää, että maatalouden tukijärjestelmä toimii tehokkaasti ja tuet saadaan täysimääräisesti toimeenpantua. Merkittävimmät maatalouden kannattavuuteen ja maataloustuloon vaikuttavat tekijät tukien ohella ovat markkinatuottojen sekä maatalouden kustannusten kehitys. Maatalouden kustannusten nousua tulee pyrkiä hillitsemään kaikin keinoin, sillä kustannusten nousu heikentää tällä hetkellä olennaisesti maatalouden kannattavuutta.

Maatalouspolitiikassa ja sen rahoituksessa tapahtuvat muutokset korostuvat EU:n rahoituskauden vaihtuessa ja yhteisen maatalouspolitiikan uudistusten yhteydessä vuonna 2023. Vuonna 2022 EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa ja sen rahoituksessa ei tapahdu merkittäviä talousarvioon vaikuttavia muutoksia lukuunottamatta luonnonhaittakorvauksen määrärahan pientymistä. Talousarvion mukaan viljelijätuet laskevat vuodesta 2021 vuoteen 2022 yhteensä 28 miljoonaa euroa, eli noin 1,6 prosenttia. Kansalliset tuet pienenevät 1 miljoonaa euroa, luonnonhaittakorvaus pienee 27 miljoonaa euroa. Tämä pienentää maatalouden yrittäjätuloa.

Maatalouden markkinatilanne ja yrittäjätulo¹

Kaksi vuotta peräkkäin kasvanut maatalouden yrittäjätulo kääntyy tänä vuonna laskuun (Kuvio 1). Yrittäjätulo laskee PTT:n maa- ja elintarviketalouden ennusteen (28.9.2021) mukaan viidenneksen, 861 miljoonaan euroon. Yrittäjätuloa

laskevat kasvukauden poikkeuksellisista sääolosuhteista johtunut heikko sato sekä tuotantopanosten hintojen nousu. Kasvinviljelyssä markkinatuottojen pieneminen näkyy erityisesti ohran ja kauran kohdalla, kun sadon määrä jää merkittävästi keskimääräistä pienemmäksi. Kotieläintuotannossa markkinatuottoja pienentää maidontuotannon lasku. Sianlihan tuottajahinta on matala. Kustannuksia tänä vuonna nostaa erityisesti energian hinnan nousu ja lannoitteiden hinnat. Tulojen lasku ja rakentamisen hintojen nousu hidastaa investointeja ennustekaudella. Yrittäjätulo laskee PTT:n ennusteen mukaan ensi vuonna kahdeksan prosenttia. Ensi vuonna maatalouden tuotot hieman kasvavat, mutta kustannusten nousu syö tuottoja. Kustannusten nousun siirtäminen tuottajahintoihin on hidasta, mikä näkyy vaikeina maatalojen taloustilanteina ja maksuvalmiusongelmina. Yrittäjätulossa voi silti tilakohtaisesti olla suuria vaihteluita eri tuotantosuuntien välillä tai samankin tuotantosuunnan sisällä ja saman kokoluokan tiloilla.

Kuvio 1. Maatalouden tulokehitys Suomessa.

Suomessa korjattava viljasato on keskimäärin heikko ja monin paikoin myös heikkolaatuinen huonojen sääolosuhteiden vuoksi. Kotieläintiloilla voi tulla pulaa rehuviljasta. Vehnän kokonaissadosta suhteellisen pieni osuus täyttää leipävehnän laatukriteerit. Kysynnän noustessa tarjontaa suuremmaksi markkina-tilanne tiukentuu ja hinnat ovat syksyn alussa tavanomaista korkeammalla. Hintataso säilyy edellisvuosia korkeammalla.

Maidontuotannon määrä laskee Suomessa tänä vuonna lähes neljä prosenttia. Tuotannon laskua selittävät maitosektorin siirtyminen aikaisempaa voimakkaampaan sopimustuotantoon sekä kesän poikkeukselliset sääolosuhteet. Keskituotos jää alle viimevuoden tason kesän kuumuuden ja kuivuuden takia. Lisäksi lehmien ja tilojen määrät pienenevät edelleen. Maidon tuottajahinta EU:ssa on ollut keskimäärin nousujohteinen tämän vuoden aikana. Suomessa tuottajahinta on kuitenkin alkuvuonna laskenut. Positiivinen markkinanäkymä EU:ssa luo mahdollisuuksia tuottajahinnan nousulle myös Suomessa.

Suomalaisella sianlihantuotannolla on vaikea vuosi edessä. Kahden edellisen vuoden aikana kasvanut sianlihan vienti Kiinaan on vähentynyt Kiinan oman sianlihan tuotannon palautumisen myötä, ja vientihinnat ovat kääntyneet laskuun. Tämä pienentää vientikysyntää ja samalla sianlihan kulutus kotimaassa jatkaa laskuaan. Tuotannon ja kulutuksen välinen kuilu kasvaa. Sianlihan tuottajahinta laskee tänä vuonna merkittävästi. Kotimaan tuottajahinta on kuitenkin vahvasti sidoksissa sianlihan vientinäkymään. Uusia vientikohteita tulisikin löytää nopeasti. Tämä on haastavaa tilanteessa, jossa sianlihasta on ylitarjontaa EU:n laajuisesti.

Naudanlihantuotanto Suomessa laskee tänä vuonna hieman. Kesän helteet, eläinmäärän lasku ollen tiiviissä yhteydessä maidontuotantoon sekä vasikkapula ovat vaikuttaneet tuotantoon. Ravintolakulutuksen lisääntyessä Covid-19-pandemian hellittäessä tuottajahintaan ennustetaan kuitenkin pientä nousua. Myös ensi vuoden tuotanto laskee hieman ja tuottajahinta säilyy melko muuttumattomana hienoisesti laskevan kysynnän vuoksi.

Siipikarjanlihan tuotanto ja kulutus jatkavat tasaista trendinomaista kasvua, noin kahden prosentin vuosivauhtia. Tuotanto kasvaa kulutuksen kasvun myötä. Tuottajahinnat nousevat hieman tänä ja ensi vuonna. Elintarviketeollisuudessa varaudutaan kysynnän kasvuun investoimalla tuotantokapasiteettiin. Ensi vuonna siipikarjanlihan kulutus ohittaa sianlihan kulutuksen.

Talousarvion vaikutukset maataloustulon ja kannattavuuden parantamiseen

Talousarvion mukaiset viljelijätukien muutokset pienentävät maatalouden yrittäjätuloa, mutta niiden vaikutus ensi vuonna on huomattavasti pienempi kuin markkinatuottojen pienenemisen ja kustannusten nousun vaikutus.

Valtion talousarvioesityksessä korostetaan kotimaista maataloustuotantoa ruokajärjestelmän perustana. Tätä tulee entistä enemmän tuoda esille ja tähän olisi järkevää panostaa myös kuluttajille kohdistetun viestinnän keinoin. Kotimaisen ruuan lisääntyvä kysyntä tukee olennaisesti maatalouden kannattavuuden paranemista. Alkutuotannon osuutta ruokaketjun tulonjaosta pitää pystyä

nostamaan vaikuttamalla koko ketjun toimivuuteen ja neuvotteluasemiin, sillä PTT:n ennusteen mukaan ruuan hinta nousee ensi vuonna, mutta samalla maatalouden yrittäjätulo laskee viidenneksen edellisvuoden tasosta.

Maatalouden rakenteen kehittäminen on välttämätöntä kannattavuuden parantamiseksi maatalouden tulokehityksen varmistamiseksi. Kun maatalouden aloittamis- ja investointiavustusten määräraha (30.10.40) vuodelle 2022 on lähes kaksinkertainen verrattuna vuoteen 2021, on tärkeää, että tämä raha saadaan hyötykäyttöön maataloille luomalla riittävää kiinnostusta ja edellytyksiä investointien toteuttamiselle. Investointien vaikuttavuutta tulee seurata säännönmukaisesti. Maatalouden kannattavuutta pitää pystyä parantamaan, niin että maatilat voivat investointiavustusten avulla kehittää toimintaansa. Makeran rooli on edelleen tärkeä maatalouden investointien rahoittajana.

Talousarvioesityksessä on mainittu, että mahdollistava hallinto toimii vuorovai-
kutuksessa yksityisen sektorin kanssa ja ymmärtää kiihtyvää kehitystä sekä sen tuomia haasteita ja mahdollisuuksia. Tämän käytännön ulottaminen koko maataloushallintoon luo edellytyksiä kannattavuuden parantamiseen tähtääville toimenpiteille.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan määrärahojen turvaaminen, mukaan lukien Makeran tutkimus- ja kehittämismääräraha, on edellytys sille, että tutkimustoiminnalla pystytään vastaamaan maatalouden kannattavuuden parantamiseen liittyvien keinojen löytämiseen. Tutkimus- ja kehittämistoiminta on myös yhä tärkeämpää ilmastoystävällisen ruuantuotannon edistämisessä.

¹Lähde: PTT:n maa- ja elintarviketalouden ennuste, syksy 2021. Saatavilla: <https://www.ptt.fi/julkaisut-ja-hankkeet/ennusteet/maa-ja-elintarviketalous-syksy-2021.html>

Lisätietoja:

Päivi Kujala, vanhempi maatalousekonomisti, puh. 040 194 5184,
paivi.kujala(at)ptt.fi